

УДК 339.9 (477)

БІЛА С.О.,
д.н.держ.упр., професор, заслужений економіст України,
відповідальна за наукову роботу
Навчально-наукового інституту Міжнародних відносин
Національного авіаційного університету

СТРУКТУРНІ ДИСБАЛАНСИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ПРІОРИТЕТИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

***Анотація.** У статті розглянуто базові структурні дисбаланси розвитку промислового виробництва України, структурні дисбаланси розвитку реального сектору національної економіки з урахуванням оцінки конкурентоспроможності національного виробництва на світових ринках в умовах глобалізації. Особливу увагу приділено впливу структурних дисбалансів національного виробництва на конкурентоспроможність реального сектору економіки України, на соціально-економічні наслідки цього процесу для розвитку національної економіки в цілому. Визначено пріоритети структурної модернізації енергетичного сектору національної економіки, що тісно пов'язано з підвищенням енергоефективності промислового виробництва та зростанням конкурентоспроможності економіки України в умовах глобалізації.*

Ключові слова: структурні дисбаланси; промислове виробництво; реальний сектор; національна економіка; конкурентоспроможність; енергетичний сектор; відновлювана енергетика; глобалізація.

Белая С. А., д.н.гос.упр., професор кафедри міжнародних економічних отношений и бизнеса УНИМО
Национальный авиационный университет

СТРУКТУРНЫЕ ДИСБАЛАНСЫ НАЦИОНАЛЬНОГО ПРОИЗВОДСТВА И ПРИОРИТЕТЫ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

***Аннотация.** В статье рассмотрены базовые структурные дисбалансы развития промышленного производства Украины, структурные дисбалансы развития реального сектора национальной экономики с учетом оценки конкурентоспособности национального производства на мировых рынках в условиях глобализации. Особое внимание уделено влиянию структурных дисбалансов национального производства на конкурентоспособность реального сектора экономики Украины, на социально-экономические последствия этого процесса для развития национальной экономики в целом. Определены приоритеты структурной модернизации энергетического сектора национальной экономики, что тесно связано с повышением энергоэффективности промышленного производства и ростом конкурентоспособности экономики Украины в условиях глобализации.*

Ключевые слова: структурные дисбалансы; промышленное производство; реальный сектор; национальная экономика; конкурентоспособность; энергетический сектор; возобновляемая энергетика; глобализация.

Bila S. O., Professor, Doctor of Public Administration, Professor of international economic affairs and business
Department, Educational and Scientific Institute of International Affairs, National Aviation University

UKRAINIAN ECONOMY NATIONAL PRODUCTION STRUCTURAL IMBALANCES AND COMPETITIVENESS INCREASE UNDER GLOBALIZATION TERMS

***Annotation** The fundamental structural imbalances in Ukrainian industrial production, concerning the level of national production competitiveness at the world global markets are examined. The special attention is given to the effect of national production structural imbalances on the competitiveness of Ukrainian real economic sector and on socio-economic consequences of this process for national economy development in general. The priorities of national economy energetic sector structural modernization are defined which is closely connected to industrial production energy efficiency rise and Ukrainian economy competitiveness growth in globalization terms.*

Key words: structural imbalances; industrial production; real sector; national economy; competitiveness; energetic sector; renewable energy sources; globalization.

Актуальність теми. Розв'язання питань підвищення конкурентоспроможності національного виробництва, конкурентоспроможності реального сектору – набуває для України особливого значення. Адже у широкому трактуванні – конкурентоспроможність національної економіки, це здатність економічної системи забезпечувати за будь-якого негативного впливу внутрішніх та зовнішніх чинників стабільність соціально-економічного розвитку країни. У вузькому трактуванні – коли йдеться про конкурентоспроможність національного виробництва, насамперед, мають на увазі конкурентоспроможність реального сектору економіки. Від цього (багато у чому) залежить збереження індустріального потенціалу країни та його

прогресивний розвиток, отримання країною статусу високотехнологічної держави, поповнення бюджету валютними надходженнями за експорт тощо. Саме тому визначення структурних дисбалансів та проблематика визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності економіки України в умовах глобалізації є актуальною та практично-зорієнтованою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику конкурентоспроможності національної економіки у різних аспектах (макроекономічний, мікроекономічний вимір, вимір конкурентоспроможності України у світовому економічному просторі) досліджували провідні українські науковці: А.Філіпенко, А.Гальчинський, В.Чужиков, В.Будкін, Н.Татаренко, С.Сіденко, Я.Жаліло та інші науковці [1]. Детальний аналіз структури української економіки, аналіз реального сектору національного виробництва з огляду на їх конкурентний потенціал в умовах глобалізації здійснив авторський колектив вчених: О.Амоша, С.Аптекарь, М.Білопольський, С.Юрій та інші [2]. Ґрунтовний аналіз системних проблем розвитку реального сектору національної економіки з огляду на їх вирішення задля досягнення зростання конкурентоспроможності національного виробництва представлено авторським колективом О.Алимов, О.Амоша, В.Ляшенко, В.Луніна, Б.Андрушків та ін. [3]. Водночас, базові, системні питання конкурентоспроможності національної економіки, національного виробництва та реального сектору національної економіки містяться у Стратегіях розвитку країни (як приклад – Стратегія «Європа – 2020»), у якій визначено основні стратегічні цілі, пріоритети підвищення конкурентоспроможності національного виробництва країн ЄС до 2020 року [4]. Така стратегія має слугувати орієнтиром і для української економіки, оскільки Україна обрала шлях євроінтеграції.

Мета дослідження. Дослідити структурні дисбаланси національного виробництва та визначити пріоритети підвищення конкурентоспроможності економіки України в умовах глобалізації (на прикладі визначення пріоритетів модернізації енергетичного сектору).

Виклад основного матеріалу. Конкурентоспроможність національної економіки традиційно характеризується з декількох позицій. З критерію ресурсного підходу зосереджують увагу на розвитку технологій, наявності капіталу та інвестицій, чисельності та кваліфікації робочої сили, звертають увагу на рівень забезпечення людськими та природними ресурсами тощо. Серед факторних переваг – наявність гарантованих ринків збуту, сприятливе економічне та політичне середовище для розвитку національної економіки, політична та соціальна стабільність у країні. Все більшої популярності набуває рейтинговий підхід щодо аналізу конкурентоспроможності національної економіки, що дозволяє здійснити інтегральне (синергетичне) оцінювання реального стану економіки за допомогою системи макроекономічних та інституційних показників, таких як: експортний потенціал, рівень цін, рівень життя, валові інвестиції, якість роботи державних інституцій, відношення суспільства до корупційних дій, свобода преси тощо. Вагомим показником конкурентоспроможності національної економіки є соціальний вимір, що поєднує показники рівня оплати праці, рівень соціального захисту населення, розрахунок Індексу людського розвитку тощо.

Станом на 2015 р. українська економіка переживає складний період, що супроводжується зниженням конкурентоспроможності її реального сектору. Причини такого становища слід шукати ще за часів, коли формувалась структура національного українського виробництва. Так, на початку 90-х років ХХ ст. Україна вже мала деформовану структуру економіки: найбільшу питому вагу промислового виробництва займали такі галузі як металургія, хімія, важке машинобудування (у т.ч. військово-промисловий комплекс). Застаріле обладнання було зорієнтоване на споживання дешевих (державних) енергоресурсів. Звідси – висока енергоємність українського виробництва, що зберігається й донині. Так, Україна у 1990 році у розрахунку на 1 тис. дол. США ВВП споживала енергоносіїв у 13 разів більше, ніж Німеччина і у 10 разів більше – ніж Франція. Вироблена в Україні продукція, переважно, експортувалась як комплектуючі та сировина до різних республік СРСР (насамперед, до Росії). Ідеологічно – народногосподарський комплекс радянського Союзу був побудований та функціонував як єдина (цілісна, неділима) економіка, міцно пов'язана відносинами виробничої кооперації. Жодна республіка СРСР не могла випускати готову конкурентну продукцію технологічного спрямування самостійно (що й становило економічний фундамент єдності та дружби радянських республік у складі СРСР).

Після припинення існування СРСР кожна республіка опинилась перед необхідністю розбудови власного національного господарства на засадах оптимального забезпечення ресурсами, дотримання національних економічних інтересів та збереження економічного суверенітету. Структура промисловості та спеціалізація промислового виробництва України була максимально зорієнтована на розвиток *металургійного виробництва* (що мало власну ресурсну базу розвитку, розташовану на території колишнього УРСР), нарощування обсягів виробництва хімічної промисловості та машинобудування (у т.ч. розвиток ВПК, авіабудування, випуск космічної техніки тощо). Водночас за період з 1991 по 2013 рр. найбільш прибуткові галузі виробництва України опинились у власності великих фінансово-промислових груп (ФПГ). Внаслідок цього – стандартами господарювання у таких сферах як металургія, хімічна промисловість, добувна промисловість, енергетичний сектор стали: орієнтація виробництва на експорт (та отримання гарантованої, стабільної валютної виручки); переорієнтація виробництва на випуск сировини та напівфабрикатів (що мало найнижчу собівартість та не потребувало впровадження інновацій) і поряд з цим, передбачало жорстку експлуатацію природних ресурсів (що призвело до забруднення навколишнього природного середовища, порушення принципів сталого розвитку, екологізації виробництва).

Для економіки України на початку ХХІ ст. притаманним стало скорочення темпів (та поступове згортання) процесів технічного переоснащення виробництва, повільні темпи впровадження інновацій у

виробництво, консервація сировинно-зорієнтованого, енергоємного виробництва. Станом на 2013 р. структура промислового виробництва України поставила національну економіку країни у пряму залежність від світового попиту на металургійну та хімічну продукцію, від постачання енергоносіїв, імпорт яких продовжує обслуговувати ті ж самі галузі сировинного та напівфабрикатного виробництва. Вкрай низьким залишався технологічний рівень розвитку української промисловості. Понад 95 % промислової продукції в Україні (станом на 2013 р.) вироблялось на підприємствах третього та четвертого технологічного укладу (що було представлено металургією, хімічною промисловістю, паливно-енергетичним комплексом, важким машинобудуванням). Натомість, зазначимо, що третій уклад був домінуючим у світовій економіці (та у промисловості країн-лідерів) ще з 1880 року і до періоду Великої економічної депресії (1929 – 1933 рр.). Третій уклад був традиційно представлений, в основному, металургійним виробництвом та хімічною промисловістю. Четвертий технологічний уклад домінував у світовій економіці після Великої економічної депресії (1933 – 1934 рр.) і до енергетичної кризи кінця 70-х років ХХ ст. (приблизно – до 1980 р.). Саме у цей період швидкого розвитку набули: нафтохімія, виробництво та розповсюдження атомної енергетики (у т. ч. – виробництво атомних реакторів), розвиток важкого машинобудування (у т.ч. виробництво поточних виробничих ліній з числовим програмним забезпеченням) тощо.

Наприкінці ХХ ст. у економіці розвинутих країн спостерігалась технологічна революція. Її основою стало домінування в економіці розвинутих країн світу п'ятого та шостого технологічного укладів, основою яких є електроніка, обчислювальна техніка, волоконно-оптична техніка, програмне забезпечення, розвиток телекомунікацій, розвиток інформаційних послуг, нано- та біотехнології, виробництво роботів тощо. Натомість в Україні питома вага п'ятого та шостого технологічного укладів і нині не перевищує 5 % від загального обсягу випуску промислової продукції. Станом на 2013 р. структура промислового виробництва в Україні була вкрай деформована, енергоємна та ресурсномістка. Так, понад 54 % загального обсягу промислового виробництва в Україні становили металургія разом з паливно-енергетичним комплексом та добувною промисловістю [5].

Орієнтація українського експорту на «не вибагливі» та досить ємні ринки Азії та Російської Федерації створювали ілюзію конкурентоспроможності національного виробництва. Натомість, на практиці деформована структура української промисловості (як основа реального сектору) породжує системні проблеми, структурні дисбаланси розвитку національного господарства в цілому, що, у свою чергу, формує низку викликів щодо здійснення структурної перебудови українського виробництва з огляду на нові умови господарювання та виклики євроінтеграції. Так, серед системних структурних дисбалансів розвитку реального сектору в Україні слід визначити наступні.

Економіка України набула рис монополізованої, неконкурентоспроможної, жорстко орієнтованої на сировинний (та напівфабрикатний) експорт продукції національного виробництва, у межах якого консервується технологічна відсталість (третій, максимум – четвертий технологічний уклад).

Промисловість України виробляє товари з низьким вмістом доданої вартості, що консервує хронічну технологічну відсталість та зменшує рентабельність виробництва (в Україні, у середньому, понад третина промислових підприємств є збитковими).

Низька рентабельність та збитковість промислових підприємств обумовлює бажання власників максимізувати прибутки, у т.ч. шляхом «заморожування» заробітної плати, скорочення соціальної допомоги працюючим, здійснення перегляду трудового законодавства у бік збільшення прав працедавців та обмеження прав найманих робітників. Все це призводить до консервації такого явища як «бідність працюючого населення», зростання соціальної нерівності та майнової диференціації, зростання безробіття (у т.ч. серед молоді) що може спричинити (щонайменше) масовий відтік молоді за кордон.

Наявна структура промислового виробництва консервує експортну сировинну спеціалізацію України, що ставить нашу державу у залежність від кон'юнктурних коливань на світових ринках сировини та напівфабрикатів. Так, за попередніми підсумками 3-х кварталів 2015 р. (порівняно з аналогічним періодом 2014 р.) питома вага металургійної промисловості зросла з 11 до 17 %, а питома вага продукції машинобудування та виробництва приборів зменшилась з 30,5 % до 10,6 % [5].

Зберігається залежність національної економіки від критичного імпорту енергоносіїв (газ, нафта) які, насамперед, є сировиною для виробництва металургійної та хімічної промисловості. Отже, формується «замкнене коло» – Україна постійно сплачує за енергоресурси, які, переважно, споживають металургійні та хімічні підприємства, енергетичний сектор та ЖКГ). Лівову частину закуплених енергоносіїв в Україні використовують для виробництва енергії, яка у якості сировини забезпечує виробництво металургійного та іншого виробництва продукції експортного призначення. Отже – нарощування експортних поставок традиційних товарів з України автоматично призводить до нарощування імпорту газу та нафти. Поряд з цим, прибутки отримують приватні інституції, а борги за спожиті паливно-енергетичні ресурси та за зростаючу залежність українського виробництва від критичного імпорту (газ та ін.) диверсифіковано розподіляються на всіх суб'єктів господарювання та на населення, яке повинно сплачувати високі тарифи за ЖКГ.

Україна все більше відчуває гостру нестачу товарів народного споживання (національного виробництва) на внутрішньому ринку країни. Це стосується як товарів народного споживання (товарів легкої промисловості, побутової хімії, будівельних матеріалів, предметів гігієни, навіть окремих продуктів харчування тощо), так і тих товарів, що можуть піти на потреби нової індустріалізації (наприклад, продукції металургійного виробництва) і що у достатній кількості виробляються в Україні. Структурні дисбаланси

національного виробництва призводять до хронічного браку ресурсів, які Україна поповнює за рахунок зовнішніх запозичень (у т.ч. – за рахунок кредитів МВФ).

Отже, можна зробити висновок, що всі системні проблеми соціально-економічного розвитку, що накопичила на сьогодні Україна, мають об'єктивну основу – деформовану структуру національного виробництва, низьку конкурентоспроможність реального сектору економіки, що у свою чергу, «тягне» за собою падіння експорту, зростання безробіття та «просідання» курсу національної валюти. Така ситуація вимагає здійснити структурну перебудову національного виробництва на засадах інтенсифікації виробництва, переходу до інноваційного типу економічного зростання; збільшити обсяги національного виробництва товарів та послуг з високою питомою вагою доданої вартості, збільшити обсяги виробництва кінцевої продукції.

Про негативні макроекономічні показники посилення відкритості деформованої структури національної економіки свідчать дані Таблиці 1. Адже лібералізація зовнішньоторговельних операцій та втрата традиційних ринків збуту призводить до зростання дисбалансів макроекономічної ситуації в Україні.

Таблиця 1

Вибіркові макроекономічні показники розвитку національної економіки України

Макроекономічні показники	Станом на листопад 2013 р.	Станом на листопад 2014 р.	Станом на листопад 2015 р.
Номинальний ВВП за I півріччя (млн. дол. США)	82088,7	45432,7 (не враховуючи АР Крим)	37143,0 (не враховуючи АР Крим)
Золотовалютні резерви станом на 1 жовтня (млн. дол. США)	21639,86	16385,24	12774
Державний і гарантований державою борг станом на 30 вересня (млн. дол. США)	69060	74295	70671
Індекс промислової продукції за підсумками I – III кварталів (у відсотках до аналогічного періоду попереднього року)	95,2	91,4	83,4
Рівень безробіття за I півріччя (у відсотках до економічно активного населення)	8,1	9,0	9,6
Середня заробітна плата станом на вересень (еквівалентно дол. США)	408	230	185
Інфляція (за період січень – жовтень, у відсотках)	- 0,2	19	39,5
Сальдо торговельного балансу за підсумками I – III кварталів (млн. дол. США)	- 5835,8	4250,3	3240,0
Експорт за підсумками I – III кварталів (млн. дол. США)	55697,2	49650,2	7205,0
Імпорт за підсумками I – III кварталів (млн. дол. США)	61533	45399,9	3785,5
Кількість банків (станом на 1 жовтня)	183	167	122
Рейтинг України у Doing Business	112	96	83
Рейтинг України у Global Competitiveness Index	84	76	79

Джерело: [5]; рейтинги Doing Business та Global Competitiveness Index; експертні оцінки Forbs.

Стан макроекономічного розвитку нашої держави формує наступні виклики щодо здійснення реформ та модернізації реального сектору національної економіки України: необхідність зменшення залежності національної економіки України від критичного імпорту енергоносіїв – газу, нафти та нафтопродуктів; потреба у здійсненні технічного оновлення та модернізації основних виробничих фондів базових (у т.ч. бюджетно-формуємих галузей національного виробництва); недопущення консервації за Україною статусу країни-сировинного додатку світової економіки; реалізація в Україні структурно-інноваційних зрушень як основи виробництва продукції з високою питомою вагою доданої вартості, виробництві конкурентоспроможних на світових ринках товарів; віднайдення ефективних механізмів залучення на потреби структурної модернізації реального сектору економіки приватних інвестиційних коштів та фінансових ресурсів світового бізнес-середовища. Подальша лібералізація умов для залучення ПІІ, підтримки розвитку малого, середнього та великого бізнесу в Україні. Пошук нових ринків збуту української продукції тощо.

Серед найгостріших питань для України – модернізація енергетичного сектора, стан розвитку якого вирішальним чином впливає на розвиток реального виробництва, на промисловість та на сферу ЖКГ (а отже – на добробут кожного українця). Більш того, модернізація енергетичного сектора України у бік зростання енергоефективності за енергозаощадження, сприяє процесам євроінтеграції, оскільки це позитивно позначається на інтенсифікації національного виробництва та зростанні його конкурентоспроможності.

В Україні серед найбільш вживаних джерел для виробництва електроенергії використовують: ядерне паливо, кам'яне вугілля, газ та енергію води (гідро електроенергетика). У структурі виробництва переважає ядерна енергетика (48,6 % від загального виробництва електроенергії у 2014 р.) [6]. Водночас, виробництво ядерної енергії має низку ризиків: екологічних, ризиків утилізації відпрацьованого ядерного палива, високу залежність від РФ що залишається основним постачальником сировини на українські АЕС тощо. Проблемною залишається і ситуація із високими показниками фізично-застарілого обладнання на українських теплових електростанціях та гідроелектростанціях, що знижує ефективність їх роботи. Отже – для України гостро постає питання диверсифікації ринку енергетичних ресурсів. Стратегічним пріоритетом для України у цій сфері з огляду на євроінтеграцію стає розвиток відновлюваної енергетики.

Україна має всі необхідні природні ресурси для розвитку вітрової, сонячної енергетики та розвитку гідроенергетики. Так, загальний потенціал вітрової енергетики в Україні оцінюється у 19 – 24 ГВт. Найбільш привабливим розвиток вітрової енергетики є у степових регіонах України (Херсонська, Миколаївська, Одеська області тощо). На території південних, центральних та східних регіонів України у весняно-осінній період переважає ясна, сонячна погода. Енергетичний потенціал сонячної радіації в Україні оцінюється у 800 – 1450 кВт*год. / кв. м. за рік [6]. Гідроенергетика також має потужний потенціал – на території України налічується біля 22 400 річок, що створює можливість для розвитку малих гідроелектростанцій потужністю біля 2,3 ГВт. (а потужність існуючих в Україні гідроелектростанцій оцінюється нині у 150 МВт [6]).

Реальний потенціал розвитку відновлюваної енергетики мають всі регіони України, де розвинуто сільське господарство. Відходи із соломи зернових культур, соломи рапсу, відходи від переробки кукурудзи та соняшнику – перетворюються у пелети та брикети, що сприяють частковому вирішенню енергетичної проблеми на місцях. Вже на початок 2015 р. в Україні в експлуатацію було введено понад 100 котлів-теплогенераторів на тюках соломи, потужністю – 70 МВт [6]. Потужний потенціал Україна має у сфері розвитку використання біомаси (для виробництва біогазу). Вже найближчим часом в Україні планується збільшити обсяги споживання біоенергії з 3,8 % від загального обсягу спожитої енергії (виробленої із природного газу) у 2013 р. – до 11 % у 2020 р. [6].

Для налагодження плідної кооперації Україна – ЄС у сфері відновлюваної енергетики першочергового значення набуває реформування українських локальних систем опалення (що актуально для модернізації системи житлово-комунального господарства (ЖКГ)). Особливої актуальності це питання набуває для населення України, оскільки тарифи на опалення та гаряче водопостачання постійно зростають. Отже – розвиток альтернативної енергетики може вирішити актуальну для України проблему. Передбачається, що вже найближчим часом природний газ в Україні частково буде замінений енергією з відновлюваних джерел. Інвестиції на ці проекти надаватимуть Структурні та Інвестиційні Фонди ЄС («Structural and Investment Funds»). На модернізацію системи опалення та розвиток відновлюваної (та безпечної для навколишнього середовища енергії) в регіонах України планується отримати кошти від Європейського фонду регіонального розвитку («European Regional Development Fund» (ERDF)). Фінансування з європейських структурних Фондів відповідає стратегічним цілям та пріоритетам Європа – 2020 (а розвиток відновлюваної енергетики – відповідає цілям сталого розвитку) [7].

Водночас, розвиток сектору відновлюваної енергетики в Україні супроводжується низкою дискусій та критикою екологів. Експерти зазначають, що розвиток виробництва пелетів та брикетів з соломи та відходів рослинництва унеможливило внесення біологічних відходів як органічних добрив (а це знижує родючість ґрунтів). Розвиток малих гідроелектростанцій на малих річках – несе загрозу рибному господарству та розведенню мальків риб. Особливої критики заслуговує поширення посівних площ ріпака, що є сировиною для біопалива. Важливим видом біомаси як сировини для виробництва біопалива в країнах ЄС є ріпак (адже біопаливо в країнах ЄС визнано як екологічно-безпечне та пріоритетне). Вирощування в Україні ріпака має гарантований ринок збуту – ринок ЄС. За оцінками, потенціал вирощування ріпаку в Україні становить біля 4,2 млн. т., а економічний потенціал – 0,84 млн. т. у. п. Водночас – ріпак експортується у ЄС як сировина, а не як готова продукція – біопаливо. В Україні брак виробничих потужностей з переробки ріпаку. А сільськогосподарська культура ріпак вкрай негативно позначається на родючості землі, виснажує її. Внаслідок вирощування ріпаку іде масштабне виснаження родючих ґрунтів, що потребує внесення добрив (інвестування). Тобто, на 1 га щонайменше на рік має бути внесено 150 кг азоту, 60 кг фосфору, 120-130 кг калію [8]. За відсутності цього родючість земель щороку зменшується майже удвічі. За незмінних технологій комерційне розповсюдження площ ріпака загрожує продовольчій та екологічній безпеці України. Такий «бізнес-цикл» (складовою якого є експорт ріпаку виключно як сировини) є для національних інтересів України не вигідним та ризикованим, що знижує конкурентоспроможність національної економіки в цілому. Україна постачає на ринки ЄС сировину (насіння ріпаку) та вимушена імпортувати готову продукцію (біопаливо з ріпаку та технічну олію). Така ситуація на енергоринку України потребує кардинальних структурних змін, розвитку переробної промисловості з виробництва біопалива, впровадження на державному рівні цільових програм, орієнтованих на екологізацію вирощування ріпаку та дотримання раціонального землекористування.

Реформування та модернізація енергетичного сектору (як складової реального сектору національної економіки) має потужний, синергетичний вплив на всі сфери та галузі національного виробництва, а також на конкурентоспроможність економіки України в цілому.

Висновки. Для зростання конкурентоспроможності національної економіки України в умовах глобалізації необхідно здійснити низку реформ та забезпечити відповідне інституційне середовище. Особливе значення з огляду на це набувають: стабільне та інституційно-врегульоване законодавство; модернізована структура національного виробництва (у бік зростання галузей, що виробляють готову продукцію інноваційного спрямування); створення сприятливого інвестиційного середовища та залучення інвестицій у розвиток реального виробництва та розвитку інфраструктури; стимулювання приватних внутрішніх інвестицій; створення сприятливих умов для ведення бізнесу (у т.ч. шляхом здійснення податкової реформи); реформування в Україні трудового законодавства з огляду на дотримання принципу вільного руху робочої сили; підтримка розвитку вітчизняної науки та освіти як основи інноваційного розвитку українського виробництва тощо.

Енергетика займає базове місце у структурі реального сектору виробництва. Невідповідність українських показників енергоефективності та енергозощадження відповідним показникам розвинутих країн світу (насамперед – країн ЄС) робить проблематичним процес євроінтеграції. Саме тому досягнення високих показників конкурентоспроможності національного виробництва, зростання конкурентоспроможності реального сектору залежить від модернізації енергетики України.

В країнах ЄС підвищення конкурентоспроможності національної економіки, зростання добробуту всіх мешканців та досягнення енергетичної незалежності пов'язано зі стратегію довгострокового сталого розвитку «Європа – 2020» («Europe 2020: A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth»). У цьому стратегічному програмному документі визначено стратегічні пріоритети випереджального, інноваційно зорієнтованого економічного зростання, заснованого на освіті, інноваціях та принципах *сталого розвитку*. Базовим пріоритетом економічного зростання до 2020 р. для всіх країн ЄС визнано «стійке зростання» («sustainable growth»), що передбачає створення та підтримку менш енергоємної, більш екологічної та конкурентоспроможної економіки. Відповідно, пріоритетного значення набуває використання екологічно чистих, раціональних та екологічно безпечних, не фондоемних виробництв та технологій.

Енергетична проблема в Україні сьогодні набуває надзвичайного політичного та економічного значення. Модернізація енергетичного сектору Української економіки на засадах сталого розвитку, дотримання принципів екологізації – вимога часу та умова успішної євроінтеграції нашої держави. Серед стратегічних пріоритетів модернізації енергетичного сектору України на засадах сталого розвитку до 2020 року залишатиметься розвиток відновлюваної енергетики, реформування традиційних енергетичних ринків на засадах диверсифікації, з урахуванням принципів підвищення енергоефективності та енергозощадження. Енергетична безпека, розвиток відновлюваної енергетики, формування спільного енергетичного ринка «Україна – ЄС» є невід'ємними складовими процесів євроінтеграції нашої держави у XXI ст.

Використані джерела

1. Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): Наук. Журн. / Голов. Ред.. Кулик М.С. – К., 2011. – № 1. – 210 с.
2. Структурні реформи економіки: світовий досвід, інститути, стратегії для України: монографія / О.І. Амоша, С.С. Аптекар, М.Г. Білопольський, С.І. Юрій та ін. – ІЕП НАН України, ТНЕУ МОНМС України. – Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2011. – 848 с.
3. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми / О.М. Алімов, О.І. Амоша та ін.; за аг. Ред. В.І. Ляшенка; ІЕП НАН України, КПУ. – Запоріжжя: КПУ, 2014. – 798 с.
4. EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth / Communication from the Commission. Brussels, 3.3.2010, COM(2010) 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/research/era/docs/en/investing-in-research-european-commission-europe-2020-2010.pdf>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
6. Офіційний сайт Міністерства енергетики та вугільної промисловості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mpe.kmu.gov.ua>
7. Офіційний сайт Європейської Комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu>
8. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>